

El valor del gravat antic *

Des del segle XV a la difusió de la fotografia, els gravats van ser un tipus d'imatges que, per quantitat i varietat, tenen un valor iconogràfic i de difusió del coneixement que probablement no tinguin rival en la història de l'art. Realitzats amb les més diverses tècniques, els gravats han representat tot tipus d'aspiracions, interessos i activitats humanes. Són una font inescapable d'informació històrica i visual. I també són, tant pels estudiosos com pels col·leccionistes i amants de l'art en general, un estímul per a la curiositat. En una sola carpeta de gravats pot haver-hi tot un món per descobrir: de països, d'èpoques, d'artistes, d'estils, d'ideals, de formes de bellesa i de perfecció.

Ningú no dubta de l'altíssim nivell assolit en el gravats realitzats per Dürer, Rembrandt, Piranesi, Tiepolo o Goya. Cal recordar, però, que hi ha molts artistes menys famosos -els Sadeler, Goltzius, Müller, Callot, Bosse, Waterloo, Della Bella i tants d'altres- que igualment formen part dels millors artífexs europeus de l'art gràfic, i que són autors d'obres que brillen amb llum pròpia, ja sigui pel virtuosisme tècnic que exhibeixen, com per la seva originalitat, bellesa o força expressiva. Obres que són millors que moltes pintures. Aquests fets, però, no sempre es reconeixen. Que la majoria de gravats antics siguin en blanc i negre pot dificultar-ne l'apreciació a qui li costi d'anar més enllà de l'efecte decoratiu dels colors de la pintura. Malgrat tot, la gran varietat d'efectes i la riquesa de matisos que pot aconseguir un gravador hàbil només amb una sola tinta és un fet evident per a qualsevol aficionat a aquest art. També es pot tenir un prejudici pel fet de tractar-se d'una tècnica que permet fer, fins a cert punt (doncs les planxes es gasten), moltes imatges gairebé iguals. Aquí, però, hi ha un malentès. Les imatges poden ser molt semblants, però no són totalment exactes. D'una mateixa matriu se'n poden fer nombrosos gravats, però al cap i a la fi sempre és un procés manual: l'entintat, el tipus de paper, i, en definitiva, la impressió, fa que cada estampa, per l'ull entrenat, sigui diferent.

Una pregunta que es formula sovint sobre els gravats antics -i a la qual només es pot donar una resposta aproximada- és saber quants gravats es conserven dels que es van fer a partir d'una planxa que va ser entintada per primera vegada fa tres-cents o quatre-cents anys. Encara que en una primera impressió a partir d'una planxa de coure, posem per cas, del segle XVII, se'n fessin dos-cents o tres-cents d'exemplars, no es difícil imaginar com al llarg dels segles un simple paper es pot haver perdut o destruït. Això vol dir que el nombre de gravats que pot haver sobreviscut, malgrat és

impossible de saber amb exactitud, sí que es pot afirmar que es redueix dràsticament. En realitat, que una xilografia de Dürer s'hagi conservat fins avui després de passar per qui saps quantes mans diferents no deixa de ser un petit miracle. Per a la bibliografia especialitzada, un gravat que no sigui fàcil de trobar en la majoria de gabinets dels grans museus i que en els últims deu anys hagi sortit menys de cinc vegades a subhasta o a la venda en galeries es qualifica, i amb raó, de raríssim. Es consideren raríssims, per exemple, aquells aiguaforts de Rembrandt impressos en vida de l'artista que es calcula que només se'n conserven, a tot el món, de trenta a cinquanta exemplars.

La raresa, doncs, és un factor principal en la valoració –i cotització- dels gravats. Una valoració en la qual també influeix, i molt, la importància de l'autor, el tema de l'estampa, l'estat de conservació, i el moment i la qualitat de la impressió. Una cosa, però, és gairebé segura. Aquests trossos de paper, tan fràgils i delicats, d'elaboració sovint tan complexa i refinada, són de les poques obres d'art fetes pels grans artistes del passat que un col·leccionista actual, sense disposar d'una gran fortuna, encara té al seu abast.

Vicenç Furió

* Text de presentació escrit amb motiu de l'exposició de gravat *De Dürer a Goya. Grans artistes del gravat europeu*, celebrada el 2007 a la Galeria Francesc Mestre de Barcelona.